
Ay, E. (2019). Halk Dansları Eğitmenlerinin Halk Danslarını Turizm Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:2, Sayı: 1, 103 -120

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 30.12.2018

Kabul / Accepted: 17.04.2019

Araştırma Makalesi/Research Article

HALK DANSLARI EĞİTMENLERİNİN HALK DANSLARINI TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN NİTEL BİR ÇALIŞMA

Eşref AY *

Öz

Somut olmayan kültürel miras (SOKÜM), toplumların yaşamları ile şekillenmiş özgün kültürel uygulamalardır. Bu kültürel uygulamalar nesilden nesile aktarılıp yaşatılabilmektedir. Kültür, turizm sektöründe önemli bir turistik ürün olarak görülmektedir. Bunun nedeni ise farklı kültürlerin ve bu kültürlerdeki farklı uygulamaların turistlerde merak uyandırmasıdır. SOKÜM içerisinde ele alınan halk danslarının da sahip olduğu turistik çekicilik özellikleri ile turizm amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı halk danslarının turizm amaçlı mevcut kullanımı üzerinde durmak ve turizm açısından önemine yönelik halk dansları eğitmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla, 20 halk dansları eğitmeni ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler yorumlanarak betimsel analiz yapılmıştır. Katılımcılar, halk danslarının ülke tanıtımında önemli rol oynadığını ve önemli bir turistik çekicilik unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Ancak turistlerin ilgisini çekmek amacıyla halk danslarının özünden farklı bir şekilde icra edilmesini de doğru bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel miras, turizm, halk dansları.

¹ Bu çalışma 2-5 Ekim 2018 tarihlerinde Eskişehir’de düzenlenen “The 11th Tourism Outlook Conference”da bildiri olarak sunulmuştur.

* Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, esrefay@gmail.com

A QUALITATIVE STUDY ON FOLK DANCE TRAINERS' EVALUATION OF FOLK DANCE AT THE PERSPECTIVE OF TOURISM

Abstract

Intangible Cultural Heritage (ICH) is the unique cultural practices shaped by the lives of societies. These cultural practices can be perpetuated by transferring from generation to generation. Culture is seen as an important tourist product in the tourism sector. The reason is that different cultures and different practices in these cultures cause tourists to interest. It is seen that folk dances, which are considered as ICH, are also used for tourist purposes with their tourist attractions. The main purpose of this study is to dwell upon the current use of folk dances for tourism purposes and to reveal the folk dances trainers' opinions on the importance of folk dances in terms of tourism. For this purpose, face-to-face interviews were held with 20 folk dance trainers. Descriptive analysis was performed by interpreting the obtained data. It has been determined that the trainers look positively towards the use of folk dances for tourism due to their contribution to the promotion of the country. However, they expressed that they did not deem it appropriate to perform the folk dances differently from the essence in order to attract the interest of the tourists.

Keywords: *Cultural heritage, tourism, folk dances.*

Giriş

Kültür ve kültürel miras, dünyanın küreselleşme sürecinden doğrudan etkilenen iki kavramdır. Bu kavramların korunması için gerekli çabaların gösterilmesi gerekmektedir. Bir milleti diğer milletlerden ayıran yaşam biçimleri ve her milletin kendisine özgü sahip olduğu milli değerlerine kültür denilmektedir (Ergin, 1986: 31-37). Tanımdaki dikkat çeken nokta, kültürün daha çok her topluluğun kendine mahsus yaşayış ve davranış tarzının olmasıdır. Bilgiyi, inancı, hukuku, atalardan gelen maddi ve manevi değerlerin tümünü kapsayan kültür, millet kavramının temellerinden biridir (Kafesoğlu, 1992: 15). Milletten sahip olduğu bütün bu değerler, kuşaktan kuşağı aktarılmadığı zaman kültür olma özelliği kazanamaz (Türker ve Çelik, 2012: 87).

Toplumların tarihsel süreç boyunca yaşadıkları, geliştirip zenginleştirdikleri, devamlılığını sağladıkları, sonraki nesillere aktardıkları değerler kültürel miras olarak değerlendirilmektedir (Artun, 2008: 454). Kültürel mirası, yalnızca tarihi eserleri değil, toplumdaki bireyi ve insani değerleri de içine alan geniş bir kavram olarak ele almak gerekir (Meydan Uygur ve Baykan, 2007). Geçmişten günümüze toplumsal yaşamda biriken değerlerin her biri kültürel mirastır (Uysal, 2018: 6).

Kültürde yapılan sınıflamalara bakıldığında farklı sınıflamaların olduğu görülmektedir. Bunlardan en geneli maddi kültür ve manevi kültür olarak yapılan sınıflamadır. Bir millette ait yapılar ve araç-gereçler gibi somut unsurlar maddi kültür kavramı içinde; o milletin inançları, örf-adetleri, düşünce biçimleri gibi unsurlar da manevi kültür kavramı içinde ele alınmaktadır (Türker ve Çelik, 2012: 88). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana maddi ve manevi kültürel miras unsurlarını kapsayan geniş bir yelpazede, dünya mirasını koruma faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (Kirshenblatt-Gimblett, 2004: 52). Paris'te 2003 yılında yapılan UNESCO 32. Olağan Genel Kurulunda üye 120 devletin katılımıyla "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" imzalanmıştır. İmzalanan bu sözleşmede kültür sınıflandırmalarına farklı bir boyut kazandırılmıştır. Türkiye'nin de bu sözleşmeye 2006 yılında dahil olması ile birlikte Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) kavramı ülkemiz gündemine girmiştir (Ekici, 2004: 4).

SOKÜM, genellikle bir kültürel grubun temel ruhu olarak tanımlanmaktadır. Teknik ve biraz da farklı bir terim olan “somut olmayan kültürel miras”; kültür araştırmacılarının ve akademisyenlerin “folklor”, “sözlü miras”, “geleneksel kültür”, “ifade kültürü”, “yaşam biçimi”, “geleneksel yaşam”, “etnografik kültür”, “toplum temelli kültür”, “gelenekler”, “yaşayan “kültürel miras” ve “popüler kültür” gibi terimlerin kullanımı ve anlaşılmasında karşılaştıkları birçok zorluktan dolayı seçilmiştir (Kurin, 2004: 67). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde belirtilen, milletlerin SOKÜM kapsamındaki değerleri şunlardır (Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2003: madde 2);

• “Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar,

- Gösteri sanatları,
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler,
- Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar,
- El sanatları geleneği”.

Somut Olmayan Kültürel Miras Unsuru Olarak Halk Dansları

Geçmişte kültürel özelliği ile ön planda olan halk dansları, günümüzde hem sanatsal hem de sportif özellikte bir kültürel unsura dönüşmüştür. Oluşumundaki birçok fonksiyonu günümüzde kaybolmuş olan halk dansları, insanlar tarafından eğlenmek amacıyla sergilenen davranışlardan biri konumundadır (Önal vd., 2017: 106). Halk arasındaki genel söylemi “halk oyunları” olan bu kültürel unsuru Türk Dil Kurumu, “Bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, duygu ve düşüncelerini anlatan, müzik eşliğinde toplu biçimde oynanan oyunlar” şeklinde tanımlamaktadır (www.tdk.gov.tr). “Halk dansları” ile “halk oyunları” kavramları söylem olarak birbirinin yerine kullanılmaktadır.

Halk danslarının temelinde toplumların günlük yaşayış şekillerinin beden hareketleriyle anlatılması yatmaktadır. Eski çağlarda, avlanmak ve savaşmak gibi oldukça ağır yaşam şartlarına sahip insanların, bu zorluklardan başarıyla çıkmaları sonucundaki mutluluklarını beden hareketleri ile ifade

etmelerinin halk danslarının temelini oluşturduğu düşünülmektedir (Baykurt, 1976: 124). Zaman içerisinde dansı oluşturan duygu ve olgular gelişmiştir. Daha düzenli hareketleri kapsayan, yerellik çerçevesinin dışına çıkarak daha geniş kitlelere hitap eden sanatsal bir olgu halini alan halk dansları, yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmüş olan bir kültür hazinesidir (Yanık, 2010: 68).

Tarihsel süreç içinde halkın yaşam biçimini temel alan Türk halk dansları, insanların birbirleriyle ve doğayla olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan geleneksel danslar olarak ifade edilmektedir. İnsanların birbirleriyle olan etkileşimleri açısından değerlendirildiğinde dansın sevgi, özgürlük, gurbetlik, askere uğurlama, düğün, kavga vb. olayları konu olarak oluştuğu söylenebilmektedir. İnsanların doğayla olan etkileşimleri açısından değerlendirildiğinde ise imece usulü çalışma, üretim ve üretim süreci, barınma, korunma, hayatını idame etme gibi olayların konu alındığı görülmektedir (Koçkar, 1998: 29). Türklerde de halk danslarının ortaya çıkışı Orta Asya'ya kadar uzanmaktadır. Buralardaki Türk uygarlıklarının gelenek-göreneklerine ve dansa ilgili oldukları, bu uygarlıklardan günümüze kadar ulaşan belgelerden anlaşılmaktadır (Gazimihal, 1975). Anadolu toprakları da, yüzyıllar boyunca birçok medeniyete yurt olması, ayrıca doğu ile batı arasında köprü vazifesi görmesinden dolayı zengin kültürel kaynaklara sahiptir. Giysisiyle, takısıyla, müziğiyle, figürleriyle ve kullanılan araç gereçler ile Anadolu'daki dans kültürünün oldukça köklü ve renkli olduğu söylenebilir (Şiraz, 2008: 7).

Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği üzerine açılan Halk Evleri'nde halk dansları ve halk müziğine yönelik çalışmalar yapılmıştır (Öztürkmen, 1998). Özellikle kültürel alanda yapılan araştırma, derleme ve eğitim faaliyetleri, bu dönemde birçok gencin halk kültürüyle yetişmesine öncülük etmiştir (Ekmekçioğlu vd., 2001: 23). Günümüzde üniversiteler, konservatuarlardaki çalışmalarıyla halk danslarına akademik bir temel kazandırma çabası içindedir. Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler ve dernekler de halk danslarının yaşanması ve yaşatılması amacıyla faaliyetler gerçekleştirmektedirler (Özkan, 2011: 115).

Önemli kültürel miras unsurlarından olan halk danslarının korunması, gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılması, geniş kitlelere tanıtılıp, yayılması, halk dansları alanında çeşitli kurum ve kuruluşların düzenlemiş

olduğu yarışmalarda birlik ve beraberliğin sağlanması, yarışmalarda kural ve kriterlerin tek elden düzenlenmesi ve uygulanması, halk dansları alanında teknik eleman (hakem/seçici kurul üyesi, antrenör) yetiştirilmesi amacı ile T.C. Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde 2001 yılında Türkiye Halk Oyunları Federasyonu (THOF) kurulmuştur. THOF spor disiplini çerçevesinde kurulmuş sanatsal ve kültürel bir oluşumdur (<http://www.thof.gov.tr/>). Halk danslarının yaşatılması ve bir sahne sanatı olarak kabul edilmesinde bu oluşumların rolü büyüktür (Aydın, 2017: 293).

Kültürel Miras ve Turizm İlişkisi

Kültür varlıkları, insanların oluşturduğu veya bir topluma ait, kültürel ve bilimsel yönüyle değere sahip taşınır veya taşınmaz eserlerdir (Külcü, 2015, 28). İnsanların bu varlıkları yerinde görme ve inceleme merakları gün geçtikçe artmakta ve bu merak onları seyahat etmeye yöneltmektedir (Tören vd., 2012: 73). Bu yüzden, kültürel miras ve turizm ilişkisine değinmeden önce kültür turizmi kavramını tanımlamak gerekir. Kültür turizmi; bir topluma, bölgeye ya da kuruma ait tarihsel, sanatsal, bilimsel değerlere ve yaşam biçimlerine kısmen ya da tamamen ilgi duyan kişilerin yaptıkları ziyaretler olarak tanımlanmaktadır (Silberberg, 1995: 361-362). Millet tarafından oluşturulmuş, diğer insanlarda merak uyandıran tüm nesne, olay ve davranışlar kültür turizminin çekicilik unsuru olarak kabul edilmektedir (Öter ve Özdoğan, 2005: 128).

Kültürle ilgili faaliyet alanı içindeki tüm yer değiştirme aktiviteleri kültür turizmi kapsamına dahil edilebilir. Fuar ve festivallere, gösteri ve konserlere, müze ve sanat galerilerine, sanat ve zanaat atölyelerine, tarihi yerlere, binalara ve kültürel miras ve anıtlara yapılan ziyaretler kültür turizmi faaliyetleri kapsamında sıralanabilir (Aklanoğlu, 2010: 126). Kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak değerlendirilmesi, ülke ekonomisine katkı açısından önemlidir (Kirshenblatt-Gimblett, 2004: 61). Turistlerin destinasyon tercihlerinde, konaklama süresini belirlemelerinde ve aktivite planlamalarında kültürel miras unsurlarının etkili olduğu söylenebilir (Uysal, 2018: 21). Turizmdeki üretim ve tüketim faaliyetleri sosyal ortamda gerçekleşmektedir. Bu sosyal ortam içinde insanlar ve kültür, turizm ürününün bir parçası haline gelir (Burns ve Novelli, 2006: 7). Çoğu insan için başka toplumlara ait kültürel unsurları görmek, öğrenmek ve tecrübe etmek ilgi çekicidir ve bu ilgileri

doğrultusunda turizm faaliyetlerine katılmaktadırlar. Buradan hareketle, kültürel miras ve turizmin iç içe geçmiş yapılar olduğu görülmektedir (Uysal, 2018: 21).

Türk halk dansları sadece icra edildiği bölgede kalmamış, süreç içinde çeşitli dans toplulukları tarafından sergilenen temsiller aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmış ve bir sahne sanatı halini almıştır. Çeşitli yaş gruplarından olan kadın ve erkek dansçılardan oluşan halk dansları toplulukları bireylere sosyalleşme, fiziki ve zihinsel olarak zinde kalma gibi konularda katkı sağlamaktadır. Ancak bu toplulukların temel amacı, Türk halk danslarını yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmaktır. Bu doğrultuda, yurt içi ve yurt dışı etkinliklerde halk danslarını geniş kitlelere ulaştırarak ülke tanıtımına da katkı sağlamaktadırlar (Özkan, 2011: 121). Ayrıca, Türk halk danslarını çağdaş sanat anlayışına dayanan bir yorumla uygulamak, Türkiye'nin sahip bulunduğu kültürel ve folklorik değerleri tanıtmak, böylece ülkeye yönelik turizm hareketlerini artırmak ve genel tanıtımına katkıda bulunmak amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Devlet Halk Dansları Topluluğu da, 1975 yılından bu yana ülke tanıtımında etkin rol oynamaktadır (Koçkar, 1991: 261).

Somut olmayan kültürel miras unsuru olan Türk halk dansları, turizm işletmeleri tarafından turistik ürün olarak da kullanılmaktadır. Özellikle "Türk Gecesi" konseptli etkinliklerde halk dansları gösterilerinin sergilendiği görülmektedir. Ancak, çoğu turizm tesisindeki bu etkinliklerde, kültürel unsurların özüne uygun biçimde sergilenip tanıtıldığını söylemek çok da mümkün değildir (Türker ve Çelik, 2012: 93). Bu işletmelerde halk dansları temsillerinin sergilenmesindeki amaç, ülke kültürünün tanıtılmasından ziyade tesiste konaklayan misafirlere rekreasyonel bir etkinlik sunarak, hoşça vakit geçirmelerini sağlamaktır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, somut olmayan kültürel miras unsuru olan halk danslarının turizm amaçlı mevcut kullanımını üzerinde durmak ve turizm açısından önemine yönelik halk dansları eğitmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu çalışma, oldukça zengin öğelere sahip Türk halk danslarını yaşatmayı ve nesilden nesile aktarmayı amaçlayan halk dansları eğitmenlerinin halk danslarını turizm perspektifinden değerlendirmeleri neticesinde, bu kültürel unsurun ülke tanıtımında daha etkin kullanılmasında paydaşlara yol göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Görüşme soruları, alan yazınındaki varsayımlar ve çalışmanın amacı göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Uzman görüşleri de alındıktan sonra tamamlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin farklı illerinde bulunan 20 halk dansları eğitmeniyle 15-30 dakika süreyle yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeler katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra bu ses kayıtları raporlaştırılmış, benzer veriler belirlenen temalar altında açıklanmış ve yorumlanarak betimsel analiz gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan eğitmenlerin cinsiyet, yaş ve kaç yıldır halk dansları ile ilgilendiklerine yönelik bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Cinsiyet	Yaş	Halk Dansları İle İlgilendikleri Süre (Yıl)
K1	Kadın	36-40	11-15
K2	Kadın	36-40	16-20
K3	Erkek	25-30	5-10
K4	Erkek	36-40	16-20
K5	Erkek	36-40	20 yıl üstü
K6	Kadın	25-30	16-20
K7	Erkek	31-35	16-20
K8	Erkek	31-35	16-20
K9	Kadın	41-45	20 yıl üstü

Halk Dansları Eğitmenlerinin Halk Danslarını Turizm Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Nitel Bir Çalışma

	Cinsiyet	Yaş	Halk Dansları İle İlgilendikleri Süre (Yıl)
K10	Erkek	31-35	11-15
K11	Kadın	31-35	16-20
K12	Kadın	31-35	11-15
K13	Kadın	31-35	11-15
K14	Erkek	31-35	5-10
K15	Erkek	36-40	16-20
K16	Kadın	36-40	11-15
K17	Erkek	46 üstü	20 yıl üstü
K18	Erkek	36-40	11-15
K19	Erkek	36-40	20 yıl üstü
K20	Erkek	31-35	16-20

Görüşme yapılan eğitmenlerin 8'i kadın, 12'si erkektir. Yaş aralıklarına bakıldığında 8'inin 31-35 yaş aralığında, yine 8'inin 36-40 yaş aralığında, 2'sinin 25-30 yaş aralığında, 1'inin 41-45 yaş aralığında ve yine 1'inin de 46 ve üzeri yaşta olduğu görülmektedir. 8 eğitmen 16-20 yıl, 6 eğitmen 11-15 yıl, 4 eğitmen 20 yıldan fazla süredir ve 2 eğitmen de 5-10 yıldır halk dansları ile ilgilendiğini belirmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Halk Dansları Etkinliklerine Katılım Durumları

Yurt Dışı	Yurt İçi	Etkinlik
Evet	Evet	K1
Evet	Evet	K2
Evet	Evet	K3
Evet	Evet	K4
Evet	Evet	K5
Evet	Evet	K6
Evet	Evet	K7
Evet	Evet	K8
Evet	Evet	K9
Evet	Evet	K10
Evet	Evet	K11
Evet	Evet	K12
Evet	Evet	K13
Evet	Evet	K14
Evet	Evet	K15
Evet	Evet	K16
Evet	Evet	K17
Havır	Evet	K18
Evet	Evet	K19
Evet	Evet	K20

Tablo 2'ye göre araştırma kapsamında görüşülen öğretmenlerin tamamının halk dansları amacıyla yurt içinde gerçekleştirilen etkinliklere katıldıkları, 19 öğretmenin yine halk dansları amacıyla yurt dışında gerçekleştirilen etkinliklere katıldıkları, 1 öğretmenin ise bu amaçla hiç yurt dışında bir etkinliğe katılmadığı görülmektedir.

Halk Dansları Öğretmenlerinin Turizm Açısından Halk Danslarını Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında halk dansları öğretmenlerine, halk danslarını turizm açısından değerlendirmelerine ilişkin olarak yöneltilen sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde toplam üç adet tema belirlenmiştir. Bu temalara ilişkin bulgular aşağıda başlıklar halinde ele alınmış ve incelenmiştir.

Turizm Amaçlı Kullanımı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, halk danslarının turistik çekicilik unsuru olduğunu ve turizm amaçlı kullanılmasının ülke turizmi açısından olumlu olacağını ifade etmiştir. Türk halk danslarının sahip

Halk Dansları Eğitmenlerinin Halk Danslarını Turizm Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Nitel Bir Çalışma

olduğu kostüm, müzik ve figür zenginliğinin özellikle yabancı izleyicilerde önemli etki bıraktığını dile getirmişlerdir. Ancak Türkiye’de turizm amaçlı kullanımının yetersiz ve çok da doğru olmadığı yönünde de görüşlerini ifade etmişlerdir. Halk dansları eğitmenlerinin bu düşüncelerine yönelik öne çıkan ifadeleri şu şekildedir:

“Halk danslarının turistik çekicilik unsuru olduğunu düşünüyorum. Katıldığım yurt dışı festivallerde bu konuda ilginin çok fazla olduğunu gördüm. Ancak ülkemizde turizm amaçlı olarak çok doğru kullanıldığını düşünmüyorum. Özellikle turistik tesislerde bu işin çok özenli yapıldığını düşünmüyorum.” (K2)

“Dans doğası gereği etkileyicidir. İzleyeni çoğunlukla olumlu etkiler. Türk halk dansları da turistler için belirli bir çekiciliğe sahiptir. Ben bu çekiciliği yalnız dans odaklı değerlendirmiyorum. Özellikle uluslararası organizasyonlarda farklı kültürlerden dansçıların birbirleriyle olan etkileşimlerinin de önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak ülke turizmi içerisinde halk danslarının kullanımını doğru bulmuyorum. Bu tür faaliyetlerde yer alacak kişilerin eğitilmiş ve bilinçli kişiler olmaları gerekir.” (K3)

“Her dansın anlattığı bir hikayesi ve bir karakteri vardır. Bence turistlerin de içine girebileceği bir evrendir halk dansları. Ayrıca Türk halk danslarının sahip olduğu çeşitlilik diğer kültürlerde zor bulunan bir özelliktir. Doğru ve profesyonelce hazırlanmış kaliteli dansçılarla icra edilen temsiller yabancı ülke vatandaşlarını oldukça etkilemekte ve onları o dansın kaynağına çekmektedir.” (K4)

“Turizm büyük ölçüde kültürü de içerdiğinden, halk danslarını da kültürün önemli bir parçası olarak kabul ediyor olmamız gerekir. Ülkemizde birçok şehirde, kasabada hatta köylerde kültür ve turizm festivali adı altında birçok etkinlik yapılmaktadır. Halk dansları faaliyetleri gerçekleştiren yurt içi ve yurt dışından birçok halk dansları topluluğu bu festivallere katılmakta ve kültürel zenginlikleri yansıtmaktadır. Bu açıdan bakıldığında halk danslarının turizme olumlu katkı yaptığı görülmektedir.” (K15)

“Müzik ve dans her zaman bir çekicilik sebebi olmuştur. Müzikle dansın uyumu izleyenleri etkiler. Bu etkiye bir de kültürel zenginliklerin uyandırdığı hayranlık duygusu eklendiğinde bunun önemli bir turistik çekicilik unsuru olacağı kanısındayım. Ancak turizm amaçlı çalışmalarda

kültürel değerler göz ardı edilebiliyor. Sadece görsel amaçlı hazırlanmış danslar içerik konusunda eksik kalabiliyor. Ama turizm amaçlı doğru yapılan çalışmalar olduğunu da düşünüyorum.” (K20)

Araştırma kapsamında görüşülen eğitimcilerin çoğu halk danslarının turistik çekiciliğe sahip olduğunu düşünmektedir. Kültürel zenginliklerin insanlarda merak ve heyecan uyandırdığını, bu yönüyle de Anadolu kültürünün oldukça avantajlı olduğunu belirtmişlerdir.

Aslına Uygunluk

Araştırmaya katılan halk dansları eğitimcilerinin tümüne yakını halk danslarının Anadolu kültürünü yansıttığını, ancak günümüzde kısmen de olsa dejenerasyona uğradığını, özellikle turistik tesislerde sergilenen gösterilerde özünden uzaklaşıldığını belirtmişlerdir. Eğitimciler için halk danslarının aslına uygun olarak icra edilmesinin çok önemli bir unsur olduğu görülmüştür. Bu görüşlerine örnek teşkil edebilecek katılımcı ifadeleri ise şöyledir:

“Bin yıldan fazla süredir bu topraklarda yaşayanların sevinçlerini ve hüznelerini dansla ifade etmesi ve bunların nesilden nesile aktararak günümüze gelmiş olması halk danslarını çok önemli ve özel kılmaktadır. Ancak turistik tesislerde sergilenen halk dansları gösterilerinin birçoğu dejeneredir. Bunlar günü kurtarma ve ticari amaçlıdır. Tabi ki hakkını verenler var ancak bunlar az sayıda. Ama aslına uygun icra eden çok fazla derneğimiz de var. Bu konuda kaygılı değilim.” (K5)

“Kesinlikle sonraki nesillere hatasız ve otantik halleri ile aktarılması gerektiğini düşünüyorum. Ben halk danslarında nasıl özümü hissediyorsam, bu duyguyu yeni neslin de hissetmesi gerektiğine inanıyorum. Ancak kostümünden müziğine tamamen şov amaçlı olan topluluklar halk danslarını özünden çıkarıyor maalesef.” (K11)

“Halk dansları kültürel mirasın aktarıldığı bir alandır. Günümüzde yarışmalar ve diğer gösteriler halk danslarını özünden uzaklaştırıp, modernleştirdi. Ancak turistik tesislerdeki temsillerden yana bir endişem yok. Yabancı kültürden insanların bizim kültürümüzle iç içeyken mutlu olduğunu görüyorum ve bu da beni mutlu ediyor.” (K14)

“Halk dansları kültürel değerlerin nesilden nesile aktarılarak devamlılığını sağlar. Ancak zaman zaman halk danslarının aslından uzaklaştığını görüyoruz. Türk gecesi gibi turistik etkinliklerde dejenerer temsiller gerçekleşebilmekte. Ama kötü de olsa buralarda halk danslarının yer alıyor olması önemli. Önceden sadece açılışlarda, törenlerde gerçekleşen halk dansları gösterilerinin, farklı kültürlerden olan insanların bulunduğu turistik tesislerde sergileniyor olması önemli.” (K19)

Genel olarak eğitmen görüşleri ele alındığında, halk danslarının kültürel miras içinde önemli bir unsur olduğu ve özüne uygun icra edilmesinin kültürel değerlerin kaybedilmemesi açısından önem arz ettiği görülmektedir. Ancak zaman zaman eğlence amaçlı temsillerde halk danslarının aslından uzaklaştığını ifade etmişlerdir.

Ülke Tanıtımında Etkinlik

Araştırma kapsamında görüşleri alınan eğitmenler halk danslarının ülke tanıtımı için önemli bir araç olabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Halk dansları, yurt içi ve yurt dışındaki platformlarda gerçekleşen kültürel etkinliklerin önemli bir unsurudur. Türk halk danslarının, sahip olduğu müzik, figür ve kostüm zenginliği ile başka kültürlerle ait danslardan farklılaştığı ve ön plana çıktığı yurt dışındaki etkinliklerde görev almış 19 eğitmenin ortak görüşü olarak ortaya konulmaktadır. Halk danslarının ülke tanıtımındaki etkinliğine yönelik katılımcı görüşlerinden öne çıkan bazı ifadeler şunlardır:

“Dansımızdaki çeşitlilik kültürel zenginliğimizi yansıtmaktadır. Katıldığım uluslararası etkinliklerde Türk danslarına seyircinin tepkisi her daim daha coşkulu ve hayranlık dolu olmuştur. Güzel bir halk dansları gösterisinin yapacağı etki, binlerce dolar harcanarak yapılan ülke tanıtımlarından daha büyük olabilir.” (K6)

“Bugüne kadar katıldığım etkinliklerde Türk izleyicilerin gurur ve özlem dolu duygularla bizi izlediğini hissettim. Yabancı izleyiciler ise daha çok hayranlık, şaşkınlık ve beğeni ile izliyorlar. Onlardan çok olumlu tepkiler alıyoruz. Bizler doğru icra ederek dansımızı gelecek nesillere aktarmaya ve yabancı kültürlerin Anadolu kültürünü doğru tanımalarını sağlamaya çalışıyoruz.” (K9)

“Anadolu kültürünü tanımayanlar bizim danslarımızı izleyince

büyüleniyorlar. Halk danslarının ülke tanıtımında büyük bir rolü var bence. Dans ve müzik çok eğlenceli ve dikkat çekici etkinliklerdir. Bu yüzden halk danslarımız izleyenlerin aklında daha fazla yer etmektedir. Dans ve müzik aracılığıyla çok daha fazla insana ulaşılabilir diye düşünüyorum.” (K16)

“Bugüne kadar genellikle beğenilen halk dansları gösterilerinde yer aldım. Özellikle yabancı izleyicilerin olumlu tepkileri oldu. Anadolu insanının yaşamındaki kimi zaman coşkulu kimi zaman hüznü kesitlerin yansıtıldığı halk danslarımızın, kültürümüzü tanıtan önemli araçlardan biri olduğunu düşünüyorum. Birçok tanıtım faaliyetinden de etkili olduğuna inanıyorum.” (K18)

Kültür, bilim, sanat, spor, eğitim vb. unsurlar, kamuoyları ile etkili ve uzun vadeli iletişim ve etkileşim kurmada çok önemli yardımcılarıdır. Görüşülen eğitimcilerin halk danslarının ülke tanıtımındaki etkinliğine yönelik düşünceleri genel olarak değerlendirildiğinde, bu konuda halk danslarının önemli bir güce sahip olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Yapılan bu çalışma kapsamında Türkiye'nin farklı illerinde bulunan halk dansları eğitimcilerinden halk danslarını turizm açısından değerlendirmeleri istenmiş ve eğitimcilerle bu doğrultuda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Türk halk danslarının ülke turizmi açısından önemli bir unsur olduğu ortaya konulmuştur.

Yapılan analizler neticesinde halk danslarının turistik çekicilik unsuru özelliklerine sahip olduğu ve bu bağlamda kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Özkan (2011) yapmış olduğu çalışmada da halk danslarının bu yönüne dikkat çekmiştir. Düzenlenen kültürel etkinlikler ve turizm tesislerindeki animasyon faaliyetlerinde halk danslarına daha fazla yer verilerek, dans ve müziğin evrensel dilinden yararlanılması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü küreselleşen dünyadaki rekabet ortamında ayakta kalmayı hedefleyen ülkeler, dünyada turizm hareketliliği ile oluşan ekonomik pastadan daha fazla pay almaya çabalamaktadırlar. Bunun için de turizm faaliyetlerinde farklılaşmaya giderek alternatif turizm çeşitleri ve ürünleri oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda, Türk halk dansları da sahip olduğu zenginlikler bakımından ülke turizmi açısından önem arz etmektedir.

Halk Dansları Eğitmenlerinin Halk Danslarını Turizm Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Nitel Bir Çalışma

Halk danslarının turizm amaçlı kullanımına ilişkin eğitmenlerin dikkat çektikleri en önemli nokta, “halk danslarının özünün korunması ve aslına uygun icra edilmesi”dir. Modern sahne sanatları tekniklerinin uygulanabileceği, ancak bunu yaparken de halk danslarının özünden uzaklaşmamasının gerektiğini vurgulamışlardır. Anadolu’nun kültürel unsurlarını müziği, kostümü ve figürleri ile yansıtan halk danslarının, gelecek nesillere bozulmadan, olduğu gibi aktarılması, kültürel değerler bağlamında toplumsal temellerin sağlam tutulması açısından önem arz etmektedir. Çünkü, milletler yaşam biçimi, tinsel özellikler, gelenek-görenekler, dil, düşünce, mimari eser, sanat, vb. değerlerle millet olma özelliği kazanırlar ve başka milletlerden ayrılırlar (Onuk, 2007: 557). Kendi varlıklarını sürdürebilmek için sahip oldukları bu değerleri sonraki nesillere aktarmak zorundadırlar. Aksi takdirde kültürel yozlaşmayla karşı karşıya kalmaları muhtemeldir. Kültürel yozlaşmayla birlikte millete ait değerler yavaş yavaş değişime uğramakta, yıpranmakta ve önemini kaybetmektedir. Kültürel yozlaşmaya maruz kalmış milletlerin de varlıklarını sürdürmesi çok da mümkün görünmemektedir (Şener, 2013: 2501).

Ülkenin doğal, kültürel ve tarihi değerlerini yurt içinde ve yurt dışında tanıtarak ülkeyi dünya turizm pazarında lider konuma getirebilme vizyonuyla Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde Tanıtma Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Evcin, 2017: 78). Kültürel tanıtımla; ülkenin sahip olduğu toplum yapısına özgü özelliklerin, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin tüm dünyaya tanıtılması ve küresel bazdaki ilişkilerin geliştirilmesi için ortam hazırlanması amaçlanmaktadır (Burgucu, 2013: 9). Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan altı daire başkanlığından birisi de Somut Olmayan Türk Kültür Mirası Dairesi Başkanlığı’dır. Türkiye’nin 2006 yılında dahil olduğu UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesi amacıyla 2013 yılında Türk Kültür Varlıkları Dairesi Başkanlığı ve Halk Kültürü Araştırma Dairesi Başkanlığının birleştirilmesiyle kurulmuştur (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr>).

Halk danslarının ülke tanıtımındaki etkinliği halk dansları eğitmenlerinin de dikkat çektiği bir diğer nokta olarak tespit edilmiştir. Ulusal ve uluslararası platformlarda düzenlenen organizasyonlarda ve turistik

tesislerdeki etkinliklerde Türk halk danslarının sergilendiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Devlet Halk Dansları Topluluğu ile Anadolu Ateşi Dans Topluluğu'nun gerçekleştirmiş oldukları çeşitli gösteriler de ülke tanıtımına büyük katkı sağlamaktadır. Kızılırmak (2006), Özkan (2011) ve Burgucu (2013) da yapmış oldukları çalışmalarda bu konuya dikkat çekmişlerdir.

Türkiye’de kültür ve turizm alanında koruma, geliştirme ve tanıtma çalışmalarına ilişkin en yetkin organ konumunda olan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ortaya koyulan “Türkiye Turizm Stratejisi 2023’te de ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflendiği, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması gerekliliği ortaya konulmuştur (Türkiye Turizm Stratejisi 2023, 2007: 14). Bakanlığın Stratejik Planları’nda da, ülkeyi önemli bir kültür ve sanat merkezi konumuna getirmeye ve sürdürülebilirlik kapsamında ülkenin sahip olduğu kültürel miras unsurlarını korumaya ilişkin hedefler yer almaktadır. Bütün bu hedefler doğrultusunda, Türk halk danslarının ülke tanıtımında fark yaratabilecek bir unsur olduğunu söylemek mümkündür. Müzik ve dansın evrenselliğinden yararlanarak, Anadolu motifleriyle bezenmiş Türk halk danslarının ülke turizmindeki etkinliğinin daha da artırılması, bu konuda paydaşlarca daha kapsamlı değerlendirmelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın sınırlılığı, Türkiye’de görev yapan 20 halk dansları eğitmeninden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bu konuda çalışma yapacak araştırmacıların Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan daha fazla sayıda eğitmenden veri toplayarak çalışmayı gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- AKLANOĞLU, F. (2010). Geleneksel yerleşmelerde kültür turizmi: Beypazarı örneği. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 10(2), 125-136.
- ARTUN, E. (2008). *Halk kültürü araştırmaları “halk kültürlerinin gelecek kuşaklara taşınması”*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- AYDIN, E. C. (2017). Halk oyunları temsilinde kültürel mekân işlevi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 9(2), 287-295.
- BAYKURT, Ş. (1976). *Türkiye’de folklor*. Ankara: Kalite Matbaası.

Halk Dansları Eğitmenlerinin Halk Danslarını Turizm Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Nitel Bir Çalışma

- BURGUCU, Z. (2013). *Tanıtım faaliyetlerinin turizm hareketine etkisi ve Fethiye ilçesi örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- BURNS, P. M. ve NOVELLİ, M. (2006). Tourism and social identities: global frameworks and local realities. *Advances in tourism research series*, Elsevier Science.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı – Tanıtma Özel İhtisas Raporu, Ankara.
- EKİCİ, M. (2004). Bir sempozyumun ardından: somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi. *Millî Folklor*, 16(61), 2004.
- EKMEKÇİOĞLU, İ., BEKAR, C. ve KAPLAN, M. (2001). *Türk halk oyunları*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- ERGİN, M. (1986). *Üniversiteler İçin Türk Dili*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- EVCİN, E. (2017). Azerbaycan’da Türkiye’nin turistik tanıtım ve propaganda faaliyetleri üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2 No:1.
- GAZİMİHAL, M. R. (1975). *Türk vurmali çalgıları*. Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.
- KAFESOĞLU, İ. (1992). *Türk millî kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- KIZILIRMAK, İ. (2006). Türkiye’de düzenlenen yerel etkinliklerin turistik çekicilik olarak kullanılmasına yönelik bir inceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 15, 181-196.
- KIRSHENBLATT-GIMBLETT, B. (2004). Intangible heritage as metacultural production1. *Museum international*, 56(1-2), 52-65.
- KOÇKAR, M. T. (1991). Türkiye’de halkdansları eğitim ve öğretimi konusunda yapılan çalışmalar. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 9(9), 259-266.
- KOÇKAR, M. T. (1998). *Çağlar boyunca beden dilinde sanat ve kültür iletişimi dans ve halk dansları*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- KURİN, R. (2004). Safeguarding intangible cultural heritage in the 2003 UNESCO Convention: a critical appraisal. *Museum international*, 56(1-2), 66-77.
- KÜLCÜ, Ö. T. (2015). Kültürel miras kavramının eğitim açısından önemi. *AkademiDisiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1, 27-32.
- MEYDAN UYGUR, S. ve BAYKAN, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürelvarlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 30-49.
- ONUĞ, Ö. (2007). Türkiye’de müzik ve dil ekseninde kültürel yozlaşma. 38. *ICANAS*, 10, 557.
- ÖNAL, L., GEREK, Z., BEDİR, F. ve BEDİR, D. (2017). Halk dansları ile ilgilenen üniversite öğrencilerinin davranış özellikleri ile eğlence eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 104-114.

- ÖTER, Z. ve ÖZDOĞAN, O. N. (2005). Kültür amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Selçuk-Efes örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2).
- ÖZKAN, E. (2011). *Türkiye'nin uluslararası tanıtımında kültür sanat etkinliklerinin rolü ve önemi (uluslararası halk dansları festivallerinde Türk halk dansları toplulukları incelemesi)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ÖZTÜRKMEN, A. (1998). *Türkiye'de folklor ve milliyetçilik*. İstanbul: İletişim yayınları.
- SILBERBERG, T. (1995). Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism management*, 16(5), 361-365.
- ŞENER, H. (2013). Hayriyye-i Nâbî'de aktarılan değerler. *Turkish Studies*, 8(1), 2501-2524.
- ŞİRAZ, M. (2008). *Türk halk oyunları ile ilgilenen bireylerin halk oyunlarına yönelik sebepleri (Konya ili örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- TÖREN, E., KOZAK, N. ve DEMİRAL, G. N. (2012). Eskişehir'in kültürel miras varlıklarının korunmasında kamu kurumlarının rolü. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 69-88.
- TÜRKER, A. ve ÇELİK, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 9, 86-98.
- TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ 2023 EYLEM PLANI 2007-2013. (2007). Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- UYSAL, K. (2018). *Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: İznik örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- VATAN, A. ve ZENGİN, B. (2015). Söğüt ilçesinde kültürel miras ve yerel halkın turizme bakış açısı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, 634-650.
- YANIK, E. (2010). *Dans ve iletişim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü". <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-11777/somut-olmayan-turk-kultur-mirasi-daire-baskanligi.html> (Erişim Tarihi: 03 Kasım 2018)
- URL-2: "Türk Dil Kurum (TDK)". http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_karistirilan&view=karistirilan&kategori=1=krs_akan&kelimez=36 (Erişim Tarihi: 25 Ekim 2018)
- URL-3: "Türkiye Halk Oyunları Federasyonu (THOF)". <http://www.thof.gov.tr/tarihce/> (Erişim Tarihi: 01 Ekim 2018)
- URL-4: "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003)". <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2018)